

ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار احساس تعلق در دانشجویان: آزمون نظریه پیوند داشتن انسان

تاریخ ارسال مقاله: 1402/8/18 تاریخ پذیرش نهایی: 1402/12/12

فرهاد تنهای رشوانلو¹، هادی صمدیه^{2*}، بتول گلی³

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: مفهوم تعلق، بخشی اساسی از نظریه پیوند داشتن انسان است که حس پیوستگی با دیگران را به عنوان یک نیاز روان‌شناختی اصلی مطرح می‌کند. ابزار احساس تعلق برای اندازه‌گیری این سازه در میان دانشجویان طراحی شده است؛ گروهی که تجربه تعلق در آن‌ها می‌تواند به طور قابل توجهی بر موفقیت تحصیلی و اجتماعی‌شان تأثیر بگذارد. این مطالعه با هدف اعتبارسنجی ابزار احساس تعلق در چارچوب نظریه پیوند داشتن انسان، انجام شد.

روش: در یک طرح توصیفی - همبستگی و اعتباریابی، 200 نفر از دانشجویان یکی از مؤسسات آموزش عالی مشهد به روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان، ابزار احساس تعلق (هاگرتی و پاتوسکی، 1995)، مقیاس نیاز به تعلق (کلی، 1999)، فرم کوتاه مقیاس احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی بزرگسالان (دی‌توماسو، برنن و بست، 2004)، فرم کوتاه پرسش‌نامه طرحواره یانگ (والر، میر و اوهانیان، 2001)، مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس (لوی باند و لوی باند، 1995)، مقیاس فشار روانی کسلر (کسلر و همکاران، 2002) و مقیاس رضایت از زندگی (داینر، ایمونز، لارسن و گریفین، 1995) را تکمیل کردند. داده‌ها با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی، ضریب همبستگی، رگرسیون چندگانه و تحلیل واریانس چندمتغیره، تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که ابزار احساس تعلق، از ساختاری دو عاملی برخوردار است که 71/72 درصد از واریانس را تبیین می‌کند. همبستگی منفی و معنادار ابزار احساس تعلق در ارتباط با نیاز به تعلق، احساس تنهایی اجتماعی و طرحواره انزوای اجتماعی، بیانگر تأیید روایی واگرا بود ($P < 0/01$). همچنین، نتایج روایی پیش‌بین نشان داد که ابعاد احساس تعلق پیش‌بینی کننده منفی افسردگی، فشار روانی و پیش‌بینی کننده مثبت رضایت از زندگی هستند ($P < 0/01$). بر حسب سن و جنسیت، نیز تفاوت معناداری به دست نیامد.

نتیجه‌گیری: به طور کلی، ابزار احساس تعلق در پژوهش حاضر از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار بود و بنابراین می‌توان از آن به عنوان ابزاری معتبر در سنجش احساس تعلق دانشجویان استفاده کرد.

کلمات کلیدی: احساس تعلق، روان‌سنجی، اعتباریابی، پیوند داشتن انسان، دانشجویان.

1. دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، موسسه آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی شان‌دیز، مشهد، ایران.

2. استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

* نویسنده مسئول: h.samadieh@birjand.ac.ir

3. کارشناس ارشد مشاوره مدرسه، پردیس شهید هاشمی نژاد، دانشگاه فرهنگیان، مشهد، ایران.

Psychometric Properties of the Sense of Belonging Instrument Among University Students: Testing the Theory of Human Relatedness

Received: 2023/11/09 Accepted: 2024/03/02

Farhad Tanhaye Reshvanloo¹, Hadi Samadieh^{2*}, Batool Goli³

Original Article

Abstract

Introduction: The concept of belonging is a fundamental aspect of human relatedness theory, which posits that feeling connected to others is a core psychological need. The Sense of Belonging Instrument (SOBI) has been developed to measure this construct among college students, a population for whom belonging can significantly impact academic and social success. This study aims to validate the SOBI within the framework of human relatedness theory.

Method: In a descriptive-correlational and validation study, 200 participants from higher education institutions in Mashhad were randomly selected through a multistage sampling method. They completed the Sense of Belonging Instrument (Hagerty & Patusky, 1995), Need to Belong Scale (Kelly, 1999), Social and Emotional Loneliness Scale for Adults (Ditommaso, Brannen, & Best, 2004), Young Schema Questionnaire - Short Form (Waller, Meyer, & Ohanian, 2001), Depression, Anxiety, Stress Scale (Lovibond, & Lovibond, 1995), the Psychological Distress Scale (Kessler et al., 2002), and the Satisfaction with Life Scale (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985). The data were analyzed using exploratory factor analysis, correlation coefficient, multiple regression, and multivariate analysis of variance.

Results: Findings revealed that the sense of belonging instrument has a two-factor structure accounting for 71.72% of the variance. The negative and significant correlation of the sense of belonging instrument with the need to belong, the feeling of social loneliness, and the schema of social isolation, supported divergent validity ($P < 0.01$). Furthermore, predictive validity analyses demonstrated that the SOBI's dimensions are inversely associated with depression and psychological distress, while positively associated with life satisfaction ($P < 0.01$). No marked differences were noted concerning age and gender.

Conclusion: The SOBI demonstrated robust validity and reliability within this study, endorsing its utility as a productive instrument to measure the sense of belonging in students.

Keywords: Sense of Belonging, Psychometrics, Validation, Human Relatedness, Students.

1. Ph.D. in Educational Psychology, Department of Psychology, Shandiz Institute of Higher Education, Mashhad, Iran

2. Assistant Professor, Department of Psychology, University of Birjand, Birjand, Iran.

*Corresponding author: h.samadieh@birjand.ac.ir

3. M.A in School Counseling, Shahid HashemiNezhad Campus, Farhangian University, Mashhad, Iran.

مقدمه

با ورود دانشجویان به دانشگاه تغییرات تحولی بسیاری اتفاق می‌افتد که گذار موفقیت‌آمیز به این مرحله را دشوار می‌کند. این چالش‌ها در حوزه‌های یادگیری، مسائل روانی-اجتماعی، موضوعات فرهنگی و جو دانشگاه ابعاد گسترده‌ای دارند (گوسای، تیوبکا و راساد¹، 2023). یکی از مهم‌ترین عواملی که در تسهیل گذار دانشجویان نقش عمده‌ای دارد، تجربه احساس تعلق² است (اپریشینو، لووی و لاندن³، 2020). احساس تعلق به حسی از پیوستگی، اهمیت داشتن، پذیرفته شدن، مورد احترام قرار گرفتن، ارزشمند بودن و حمایت شدن از سوی دیگران اشاره دارد (استری هورن⁴، 2018). مطابق با نظریه پیوند داشتن انسان⁵، تعلق یکی از فرایندهای اصلی مؤثر بر شکل‌گیری و ارتقای حالات مختلف ارتباطی است و به عنوان تجربه فردی مشارکت در یک سیستم یا محیط به گونه‌ای که افراد خودشان را به عنوان بخش یکپارچه‌ای از محیط احساس کنند، مفهوم‌سازی می‌شود. تعلق، تجربه‌ای ماهیتاً روان‌شناختی است که در آن پیشایندها و پیامدهای تجربه تعلق یا عدم تعلق وجود دارند. این پیشایندها شامل انرژی برای فعالیت، میل به مشارکت معنادار و ظرفیت ویژگی‌های مشترک می‌شوند و پیامدها نیز دربردارنده واکنش‌های هیجانی و رفتاری، درگیری، ویژگی‌های معناداری (در سطح روان‌شناختی، جسمانی، اجتماعی و معنوی) هستند (هاگرتی، لینچ-ساور، پاتوسکی و بسوما⁶، 1993).

بررسی تجربیات دانشجویان از احساس تعلق اهمیت ویژه‌ای دارد. دانشجویان که از نظر تحولی در دوره حساس ظهور بزرگسالی به سر می‌برند، احتمالاً به اندازه دوران تحصیل در مدرسه از حمایت و نظارت صمیمانه و نزدیک والدین و معلمان و نیز مشوق‌های بیرونی بهره‌مند نیستند (کامرون و رایدوت⁷، 2022). چالش‌های مختلف و چندگانه هویتی نیز به پیچیدگی‌های این دوره می‌افزاید (واحدی، کاظموند اصل و چناری، 1402). مروری بر وضعیت احساس تعلق دانشجویان در آموزش عالی ایران نشان داد که درصد قابل توجهی از دانشجویان در سال‌های اخیر، دچار انزوا و بیگانگی شده و در نتیجه احساس تعلق زیادی ندارند (فیروزجائیان و هاشمیان، 1397؛ صمدیه، کارشکی، امین یزدی و حجازی، 1400). از این رو شناسایی عوامل اثرگذار بر تجربه احساس تعلق و پیامدهای آن اهمیت بسیاری دارد. چرا که شواهد پژوهشی حاکی از آن است که احساس تعلق با انگیزش، لذت، خودکارآمدی، تلاش، مشارکت در یادگیری و رضایت از زندگی که همگی با موفقیت و ماندگاری در دانشگاه همبستگی مثبتی دارند، ارتباط دارد (نکتا، چاتزیکوریاکیدو و مک کارتنی⁸، 2020؛ گوپالان و بردی⁹، 2020؛ ویک و سانگ¹⁰، 2022؛ پدلر، ویلیس و نیوووت¹¹، 2022؛ ریبز و ریبز¹²، 2023؛ صمدیه و تنهای رشوانلو، 2023). احساس تعلق به مکان با رفتارهای حفاظت از محیط زیست و پیوندجویی با طبیعت نیز ارتباط دارد (محمدپور، فراهانی و آزاد فلاح، 1402؛ حسن‌زاده، صفاری‌نیا، علیپور، زارع و علیزاده فرد، 1402). صمدیه و همکاران (1400) نشان دادند که سطح احساس تعلق در دانشگاه بر حسب گروه‌های تحصیلی، ورودی‌های سال‌های مختلف و جنسیت متفاوت است. بدین ترتیب که دانشجویان پسر گروه‌های مهندسی و علوم پایه در سال‌های آخر تحصیل دوره کارشناسی، نسبت به سایر دانشجویان، به طور معناداری احساس تعلق کمتری نسبت به دانشگاه داشتند. سعیدی رضوانی، تنهای رشوانلو، صمدیه و کارشکی (1399) در مطالعه دیگری نشان دادند دانشجویانی که احساس

1. Gosai, Tuibeqa, & Prasad

2. belonging

3. Apriceno, Levy, & London

4. Strayhorn

5. The Theory of Human Relatedness (THR)

6. Hagerty, Lynch-Sauer, Patuskay, & Bouwsema

7. Cameron, & Rideout

8. Knekta, Chatzikiyriakidou, & McCartney

9. Gopalan, & Brady

10. Cwik, & Singh

11. Pedler, Willis, & Nieuwoudt

12. Reyes, & Reyes

می‌کنند از نظر دیگران مهم هستند، پیوندهای نزدیک با اطرافیان خود دارند و به طور کلی از تعلق‌پذیری¹ بیشتری برخوردار هستند، افسردگی و احساس تنهایی اجتماعی کمتر و رضایت از زندگی بیشتری دارند. به علاوه سازه نزدیکی در روابط نیز که از نظر تأکید بر اهمیت روابط عمیق مفهومی مشابه با تعلق است، با پیامدهای مثبت روان‌شناختی همراه بوده است (صمدیه، تنهای رشوانلو، سعیدی رضوانی و طالب‌زاده، 1398).

علی‌رغم مطالعات گسترده، پیچیدگی سازه تعلق و وابسته به بافت بودن آن (صمدیه، کارشکی، امین‌یزدی و حجازی، 1402) دشواری‌هایی را در اندازه‌گیری دقیق مفهوم احساس تعلق برای پژوهشگران ایجاد کرده است (یانپ، سو، بوتیستا و لای²، 2023). در همین راستا ابزارهایی با هدف سنجش سازه احساس تعلق و مفاهیم مشابه با آن (تعلق‌پذیری، احساس جمعی) طراحی شده است. به عنوان مثال گودنو³ (1993) مقیاس حس روان‌شناختی عضویت در مدرسه⁴ را طراحی کرد. این مقیاس احساس دانش‌آموز از پیوند با مدرسه، ادراک از روابط با همسالان و ادراک از روابط با معلمان را اندازه‌گیری می‌کند. با وجود گزارش پایایی مناسب این مقیاس در بافت‌های مختلف، اطلاعاتی از تحلیل عاملی اکتشافی و یا تأییدی مقیاس در نسخه اصلی گزارش نشده و این ساختار در مطالعات مختلف، متفاوت بوده است (گیت، مونتر مارین، روجاس باراهونا، اولیوارس و آرایا⁵، 2016). بعلاوه، این مقیاس بر بافت مدرسه متمرکز است و به همین جهت کاربرد آن در سایر گروه‌های سنی با محدودیت مواجه است. در تلاشی دیگر، لی و رایبیز⁶ (1995)، دو مقیاس اطمینان اجتماعی⁷ و پیوستگی اجتماعی⁸ را ویژه دانشجویان طراحی کردند. علی‌رغم اینکه ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار در سطح مطلوبی گزارش شد، احساس تعلق اشاره شده در مقیاس آنان مجزا از مفهوم پیوستگی اجتماعی است. چرا که احساس تعلق همیشه منحصر به روابط با دیگران نیست و افراد می‌توانند نسبت به محیط و یا مکان نیز احساس تعلق داشته باشند (آلن⁹ و همکاران، 2021).

یکی دیگر از ابزارهای مرتبط با سنجش احساس تعلق توسط هاگرتی و پاتوسکی (1995) ارائه شده است. ابزار احساس تعلق¹⁰ ویژه بزرگسالان طراحی شده است که 27 گویه و دو زیرمقیاس تجربه روان‌شناختی¹¹ و پیشایندها¹² دارد. تجربه روان‌شناختی، به مشارکت ارزشمند و سازگاری داشتن و پیشایندها، به توانایی‌های افراد و تمایل آن‌ها به ایجاد احساس تعلق اشاره دارد. آنان پس از انجام تحلیل مضمون گسترده پیشینه نظری و تجربی، تجربیات بالینی با بیماران روان‌پزشکی و اظهارات افراد بدون سابقه بیماری روانی که در مصاحبه‌های گروه‌های کانونی شرکت کرده بودند، فرم اولیه مقیاس را با 49 عبارت تدوین کردند. در ادامه روایی محتوایی بررسی شد. تحلیل عاملی اکتشافی ساختاری دو عاملی را با حذف برخی از عبارات نشان داد. رویکرد گروه‌های ناهمگن نیز حاکی از تفاوت میانگین نمرات احساس تعلق در میان سه گروه دانشجویان، بیماران افسرده و راهبه‌ها بود. همچنین میان ابعاد احساس تعلق با احساس تنهایی، روابط متقابل و حمایت اجتماعی رابطه معناداری وجود داشت. در بررسی همسانی درونی آنان ضرایب آلفای کرونباخ 0/72 و 0/76 و ضرایب بازآزمایی 0/66 و 0/84 را گزارش کردند. علاوه بر آن میان هر دو بعد همبستگی مطلوبی وجود داشت.

1. belongingness

2. Yang, Hsu, Bautista, & Li

3. Goodenow

4. The Psychological Sense of School Membership Scale (PSSM)

5. Gaete, Montero-Marin, Rojas-Barahona, Olivares, & Araya

6. Lee, & Robbins

7. The Social Assurance Scale (SAS)

8. The Social Connectedness Scale (SCS)

9. Allen

10. The Sense of Belonging Instrument (SOBI)

11. Psychological State

12. Antecedents

از ابزار احساس تعلق در پژوهش‌های مختلفی استفاده شده است. جانسون و تیلور¹ (2019) در پژوهشی بر روی دانشجویان پرستاری، روایی و پایایی این ابزار را مورد بررسی قرار داده و روایی محتوایی مطلوبی را گزارش کردند. آنان آلفای کرونباخ را برای کل مقیاس 0/90 به دست آوردند. در مطالعه دیگری سنگون² (2001) این ابزار را به منظور بررسی روابط بین احساس تعلق و افسردگی در زنان تایلندی ترجمه کرد. وی دو گویه از زیرمقیاس تجربه روان‌شناختی به دلیل قابل فهم نبودن توسط بخش عمده‌ای از گروه نمونه، حذف کرد. ضرایب پایایی را از 0/84 تا 0/98 به دست آمد. کوسوماواتی³ (2021) نیز در مطالعه‌ای در گروه معلمان آلفای کرونباخ 0/88 را به دست آورد. استر، گودور و ون در هالن⁴ (2023) در مطالعه‌ای در جمعیت عمومی 18 تا 50 سال، تنها بعد تجربه روان‌شناختی را به کار برد. با حذف سه عبارت (16، 17 و 18)، ساختار عاملی از برازش مطلوبی برخوردار بود. این ابزار در گروه‌های مختلف همانند دانش‌آموزان دبیرستانی (رییز و رییز، 2023)، معلمان (کوسوماواتی، 2021) جمعیت عمومی (هییم-لیتوسکی، کومی و لیپس کایا-ولیکوفسکی⁵، 2023) و سالمندان (آن و همکاران، 2021) مورد استفاده قرار گرفته است.

مرور پژوهش‌های داخلی نشان داد که از ابزار احساس تعلق در مطالعات داخلی استفاده نشده است. تنها در یک مطالعه که توسط آن و همکاران (2021) انجام شد، تعداد 302 نفر از سالمندان ایرانی مشارکت داشتند. در این مطالعه ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار احساس تعلق (SOBI) مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، متفاوت با نسخه اصلی، نشان‌دهنده یک ساختار چهار عاملی (تناسب، عزت نفس اجتماعی، خود جمعی و خودآگاهی) با 16 گویه بود. ضرایب پایایی در خرده‌مقیاس‌های به دست آمده در دامنه 0/75 تا 0/87 قرار داشت. با این حال، نتایج روایی همگرایی سازه، تنها در مورد خرده‌مقیاس‌های خود جمعی و خودآگاهی در سطح مطلوبی بود. علی‌رغم ویژگی‌های روان‌سنجی نسبتاً مناسب این مطالعه، محدودیت‌های مهمی از قبیل نمونه‌گیری به روش در دسترس و اجرای تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی در یک گروه نمونه، می‌تواند تعمیم‌پذیری و اعتبار نتایج آن را دچار خدشه کند.

در مجموع، مطالعات انجام شده نشان می‌دهند که سازه احساس تعلق تا حد زیادی وابسته به بافت بوده و بنابراین در گروه‌های سنی مختلف و در فرهنگ‌های متفاوت ممکن است به اشکال متفاوتی، تجربه و تعریف شود. کما اینکه مطابق با پیشینه نظری و تجربی، تجربه احساس تعلق در گروه‌های قومی-نژادی، افراد از طبقات اجتماعی-اقتصادی مختلف، دانشجویان رشته‌های گوناگون، سالمندان، افراد به حاشیه رانده شده یا کمتر مورد توجه قرار گرفته به شکل‌های متفاوتی تجربه می‌شود (استری هورن، 2018). همچنین، همان‌طور که ذکر شد، ساختار عاملی ابزار احساس تعلق در مطالعات مختلف، یکسان نبوده است. بعلاوه، مرور پیشینه نشان داد که ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار احساس تعلق تاکنون در جمعیت دانشجویان ایرانی مورد مطالعه قرار نگرفته است. بر این اساس هدف از پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار احساس تعلق (SOBI) در نمونه دانشجویان ایرانی بود.

روش

طرح پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های توصیفی و به طور دقیق‌تر اعتباریابی آزمون قرار داشت. جامعه آماری پژوهش را دانشجویان یکی از موسسات آموزش عالی شهر مشهد تشکیل می‌دادند. بنا به پیشنهاد مک کالوم، ویدامان، ژانگ و هونگ⁶

1. Johnson, & Taylor
2. Sangon
3. Kusumawati
4. Esters, Godor, & Van der Hallen
5. Haim-Litevsky, Komemi, & Lipskaya-Velikovsky
6. MacCallum, Widaman, Zhang, & Hong

(1999) حداقل حجم نمونه در مطالعات اکتشافی باید بین 100 تا 200 نفر بوده و به ازای هر عبارت مقیاس حداقل 5 نفر در نظر گرفته شود. بر این اساس حداقل حجم نمونه با در نظر گرفتن احتمال ریزش نفرات برابر با 220 نفر در نظر گرفته شد. انتخاب نمونه با روش تصادفی چندمرحله‌ای صورت گرفت. بدین ترتیب که در ابتدا چهار گروه تحصیلی (علوم انسانی، علوم پایه، مهندسی و فنی، زبان‌های خارجی) در نظر گرفته شدند و سپس با مراجعه به تمامی دانشکده‌ها، از میان کلاس‌های درسی، دو کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد. جهت آماده سازی مقیاس، پس از اخذ مجوز از تدوین کنندگان (هاگرتی و پاتوسکی، 1995)، ترجمه آن به فارسی، توسط یک نفر عضو هیأت علمی گروه روان‌شناسی انجام شد. برگردان مجدد به انگلیسی توسط یک نفر عضو هیأت علمی گروه آموزش زبان انگلیسی صورت گرفت. در نهایت تطبیق دو فرم توسط دو نفر از اعضای هیات علمی آشنا به زبان انگلیسی و تجربه تحصیل در کشورهای انگلیسی زبان، صورت گرفت. پس از اعمال اصلاحات در ترجمه، فرم نهایی آماده اجرا گردید. گردآوری داده‌ها به صورت گروهی انجام شد. پیش از اجرا، در خصوص اهداف طرح توضیحاتی به شرکت کنندگان ارائه شده و ضمن اطمینان در خصوص محرمانه بودن اطلاعات، رضایت شفاهی آنان اخذ گردید. در نهایت پس از حذف پرسش‌نامه‌های ناقص، داده‌های مربوط به 200 نفر که پرسش‌نامه‌ها را به طور کامل پاسخ داده بودند مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همسانی درونی و قدرت تشخیص عبارت‌ها و سپس تحلیل عاملی اکتشافی با الگوی مولفه‌های اصلی¹ اجرا شد. روایی واگرایی² مقیاس در ارتباط با نیاز به تعلق، احساس تنهایی اجتماعی و طرحواره انزوای اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه روایی پیش‌بین³ مقیاس از طریق محاسبه رگرسیون چندگانه میان ابعاد احساس تعلق با افسردگی، فشار روانی و رضایت از زندگی بررسی شد. روایی سازه⁴ مقیاس نیز بر حسب سن و جنسیت با ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس چندمتغیره بررسی شد. تحلیل‌ها با نرم‌افزار SPSS.27 انجام شد.

ابزارهای پژوهش

(الف) چک لیست جمعیت‌شناختی: شامل جنسیت، سن، محل سکونت و گروه تحصیلی بود.

(ب) ابزار احساس تعلق (SOBI): این ابزار توسط هاگرتی و پاتوسکی (1995) تدوین شده است و شامل دو خرده مقیاس پیشایندها (9 گویه) و تجربه روان‌شناختی (18 گویه) است که در طیف چهار درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف (1) تا کاملاً موافق (4) نمره گذاری می‌شود. نمرات بالاتر به معنای پیشایندها و تجربه روان‌شناختی مثبت‌تر در احساس تعلق است. در مطالعه اصلی روایی محتوایی و روایی عاملی اکتشافی ابزار به تأیید رسیده است. روایی تفکیکی زیرمقیاس پیشایندها با مقایسه افراد افسرده و عادی ($F=5/69, P=0/001$)، روایی همگرا در ارتباط با حمایت اجتماعی ادراک شده ($r=0/32$) و روایی واگرا در ارتباط با احساس تنهایی ($r=-0/41$) و ضرایب آلفای کرونباخ و بازآزمایی پس از دو ماه به ترتیب $0/72$ و $0/66$ مطلوب ارزیابی شده است. علاوه بر آن روایی تفکیکی زیرمقیاس تجربه روان‌شناختی با مقایسه افراد افسرده و عادی ($F=38/16, P=0/001$)، روایی همگرا در ارتباط با حمایت اجتماعی ادراک شده ($r=0/56$) و روایی واگرا در ارتباط با احساس تنهایی ($r=-0/72$) و ضرایب آلفای کرونباخ و بازآزمایی پس از دو ماه به ترتیب $0/93$ و $0/84$ مطلوب ارزیابی شده است.

(ج) مقیاس نیاز به تعلق⁵ (NTBS): این مقیاس توسط کلی⁶ (1999) ارائه شده و دارای 10 عبارت است که از اصلاً (1) تا به شدت (5) نمره‌گذاری می‌شوند. مجموع نمرات افراد در تمامی عبارت‌ها به عنوان نمره نیاز به تعلق در نظر گرفته می‌شود

1. Principal component analysis
2. Divergent Validity
3. Predictive Validity
4. Construct Validity
5. Need to Belong Scale (NTBS)
6. Kelly

و نمره بالاتر نشان دهنده نیاز به تعلق برآورده نشده بیشتر است. روایی عاملی اکتشافی و تأییدی در مطالعه اصلی مورد بررسی قرار گرفته و به تأیید رسیده است. روایی سازه مقیاس نیز در مطالعه لیری، کلی، کوتزل و شریندورفر¹ (2013) به تأیید رسیده است. آنان همچنین در 15 نمونه آماری، آلفای کرونباخ 0/78 تا 0/87 با میانگین 0/81 را گزارش کردند. تنهای رشوانلو، کارشکی و جامی (1400) طی دو مطالعه بر روی دانشجویان، روایی عاملی اکتشافی، تأییدی، همگرا و واگرایی مقیاس رامطلوب گزارش کردند. در مطالعه آنان ضرایب آلفای کرونباخ 0/95 و 0/91 به دست آمد. آلفای کرونباخ در مطالعه حاضر 0/79 بود.

د) فرم کوتاه مقیاس احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی بزرگسالان² (SELSA-S): این مقیاس توسط دی توماسو، برنن و بست³ (2004) تدوین شده و دارای سه زیر مقیاس احساس تنهایی رمانتیک، خانوادگی و اجتماعی است. نمره گذاری این مقیاس در طیف پنج درجه‌ای لیکرت و از کاملاً مخالفم (1) تا کاملاً موافقم (5) صورت می‌گیرد. زیر مقیاس احساس تنهایی اجتماعی دارای 5 عبارت است. نمره تمامی عبارت‌ها باید به صورت معکوس محاسبه می‌شود و نمرات بالاتر به معنای احساس تنهایی اجتماعی بیشتر است. روایی همگرایی مقیاس در مطالعه اصلی در ارتباط با مقیاس احساس تنهایی UCLA برابر با $r=0/73$ و آلفای کرونباخ برابر با 0/87 گزارش شده است. جوکار (2012) روایی عاملی این مقیاس را در نمونه ایرانی مطلوب گزارش کردند. آلفای کرونباخ احساس تنهایی اجتماعی در مطالعه وی 0/84 بود. در مطالعه مورد اشاره، میان ادراک حمایت اجتماعی ($r=-0/68$) و رضایت از زندگی ($r=-0/23$) با احساس تنهایی اجتماعی روابط منفی و معناداری بدست آمد. آلفای کرونباخ در مطالعه حاضر برابر با 0/86 بود.

ه) فرم کوتاه پرسش‌نامه طرحواره یانگ⁴ (YSQ-SF): فرم اصلی این پرسش‌نامه دارای 75 عبارت است که در طیف شش درجه‌ای از کاملاً غلط (1) تا کاملاً درست (6) نمره‌گذاری می‌شود (والر، میر و اوهانیان⁵، 2001). قهاری و همکاران (1399) در مطالعه‌ای در بین دانشجویان روایی عاملی تأییدی این پرسش‌نامه را مطلوب گزارش کردند. آنان ضریب آلفای کرونباخ در زیرمقیاس‌ها را از 0/76 تا 0/90 به دست آوردند. زیر مقیاس طرحواره انزوای اجتماعی⁶ دارای 5 عبارت است که نمره بالاتر در آن نشان دهنده وضعیت نامطلوب‌تر است. در مطالعه حاضر ضریب آلفای کرونباخ برابر با 0/87 به دست آمد.

و) مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس⁷ (DASS-21): این مقیاس توسط لوی باند و لوی باند⁸ (1995) تدوین شده و دارای 21 عبارت است که هر 7 عبارت آن به یک زیر مقیاس اختصاص می‌یابد. نمره گذاری مقیاس در طیف چهار درجه‌ای از هیچ وقت (صفر) تا همیشه (3) صورت می‌گیرد و نمرات بالاتر به معنای شیوع بیشتر است. روایی عاملی اکتشافی، روایی همگرا در ارتباط با سیاهه افسردگی بک ($r=0/73$) و آلفای کرونباخ (0/91) در مطالعه اصلی مطلوب گزارش شده است. کاک امام و همکاران (2022) در پژوهشی نشان دادند که ساختار سه عاملی این مقیاس در نمونه ایرانی، از روایی عاملی تأییدی مطلوبی برخوردار است. آنان ضرایب آلفای کرونباخ 0/79 تا 0/93 را گزارش کردند و ضرایب بازآزمایی 0/75 تا 0/86 را به دست آوردند. در این پژوهش از زیرمقیاس افسردگی (7 عبارت) استفاده شد و ضریب آلفای کرونباخ آن 0/81 به دست آمد.

ز) مقیاس فشار روانی کسلر⁹ (K6): این مقیاس توسط کسلر و همکاران (2002) تدوین شده و دارای 6 عبارت است که در طیف پنج درجه‌ای لیکرت و از هیچ وقت (صفر) تا همیشه (4) نمره گذاری می‌شود. نمرات بالاتر در این مقیاس به معنای

1. Leary, Kelly, Cottrell, & Schreindorfer
2. The Social and Emotional Loneliness Scale for Adults (SELSA-S)
3. Ditommaso, Brannen, & Best
4. Young schema questionnaire, short form (YSQ-SF)
5. Waller, Meyer, & Ohanian
6. Social Isolation Schema
7. Depression, Anxiety, Stress Scale (DASS)
8. Lovibond, & Lovibond
9. Kessler Psychological Distress Scale (K6)

فشار روانی بیشتر است. روایی و پایایی این مقیاس در مطالعات مختلف مورد بررسی قرار گرفته و به تایید رسیده است (کسلر و همکاران، 2010). تنه‌های رشوانلو و همکاران (1398) در مطالعه‌ای، روایی عاملی اکتشافی و تاییدی مقیاس را به تایید رساندند. آنان همچنین روایی همگرا را در ارتباط با افسردگی ($r=0/60$)، اضطراب ($r=0/46$) و استرس ($r=0/48$) مطلوب گزارش کردند. در مطالعه آنان آلفای کرونباخ $0/86$ و ضریب دونیمه کردن $0/83$ به دست آمد. آلفای کرونباخ این مقیاس در مطالعه حاضر $0/82$ بود.

ح) مقیاس رضایت از زندگی (SWLS)¹: این مقیاس توسط داینر، ایمونز، لارسن و گریفین² (1985) تدوین شده و دارای 5 عبارت است که در طیف هفت درجه ای لیکرت از کاملاً مخالفم (1) تا کاملاً موافقم (7) نمره گذاری می‌شوند. مجموع نمرات فرد محاسبه شده و نمره بالاتر به معنای رضایت بیشتر از زندگی است. در مطالعه اصلی، روایی عاملی و نیز روابط همگرایی مقیاس در ارتباط با عواطف مثبت ($r=0/50$) و عواطف منفی ($r=-0/37$) مطلوب گزارش شده است. معروفی زاده، قاهری، سامانی و عزآبادی (2016) روایی همگرایی مقیاس را در ارتباط با اضطراب ($r=-0/41$) و افسردگی ($r=-0/43$) مطلوب گزارش کردند. در مطالعه آنان آلفای کرونباخ $0/89$ به دست آمد. آلفای کرونباخ در مطالعه حاضر $0/87$ بود.

یافته‌ها

توصیف جمعیت‌شناختی نمونه نشان داد که میانگین و انحراف معیار سن به ترتیب $20/48$ و $2/08$ با دامنه 18 تا 29 سال است؛ نسبت زنان به مردان 74 درصد به 26 درصد است؛ نسبت افراد مجرد $76/8$ درصد بوده و 94 درصد دانشجویان به همراه خانواده زندگی می‌کردند. نسبت دانشجویان دوره کارشناسی $97/5$ درصد بود و در نهایت به ترتیب $41/9$ درصد، $30/6$ درصد و $27/6$ درصد دانشجویان در رشته‌های گروه علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی مشغول به تحصیل بودند.

در ابتدا به بررسی همسانی درونی و قدرت تشخیص عبارت‌ها پرداخته شد. بدین ترتیب که همبستگی نمره هر عبارت با سایر عبارت‌ها و نیز با نمره کل مقیاس بررسی شد. حداقل ضریب همبستگی $0/30$ به پیشنهاد کوهن³ (1992) به عنوان اندازه اثر متوسط و خط برش در نظر گرفته شد. نتایج اولیه گویای آن بود که عبارت‌ها دارای همسانی درونی و قدرت تشخیص مناسبی هستند. چرا که همبستگی میان عبارت‌ها از $0/36$ تا $0/68$ و همبستگی عبارت‌ها با نمره کل نیز از $0/37$ تا $0/86$ در تغییر بود. با حذف هیچ یک از عبارت‌ها، آلفای کرونباخ کل ($0/93$) تغییر چشمگیری نمی‌یافت. بر این اساس در این مرحله هیچ یک از عبارت‌ها حذف نشدند. شاخص‌های توصیفی و ضرایب همسانی درونی در جدول 1 آورده شده است.

در بررسی روایی عاملی اکتشافی با الگوی مؤلفه‌های اصلی، ابتدا به محاسبه شاخص کیزر-میر-الکین⁴ (KMO) برای بررسی کفایت نمونه‌برداری و آزمون کرویت بارتلت⁵ پرداخته شد. نتایج نشان داد که با مقدار KMO برابر با $0/94$ و رد فرض صفر در آزمون کرویت بارتلت ($\chi^2=6423/22$, $df=351$, $P=0/0001$)، شرایط برای تحلیل عاملی وجود دارد. در ادامه تحلیل مؤلفه‌های اصلی با در نظر گرفتن بار عاملی بیشتر از $0/40$ اجرا شد. تحلیل اولیه دو عامل با ارزش ویژه بالاتر از 1 را به دست می‌داد. نمودار اسکری (شکل 1) نیز از این ساختار حمایت می‌کرد. این نمودار نشان می‌دهد که خط منحنی در ارزش ویژه یک با تغییر شیب همراه شده و دو عامل بالاتر از آن وجود دارند. ساختار دو عاملی میزان واریانس تبیین شده کل برابر با $71/72$ درصد را به دست می‌داد. بارهای عاملی مربوط به هر عبارت در جدول 1 آورده شده است. نتایج نشان می‌دهد که تمامی عبارت‌ها دارای واریانس

1. The satisfaction with life scale (SWLS)
2. Diener, Emmons, Larsen, & Griffin
3. Cohen
4. Keiser, Meyer, Olkin (KMO)
5. Bartlett Sphericity test

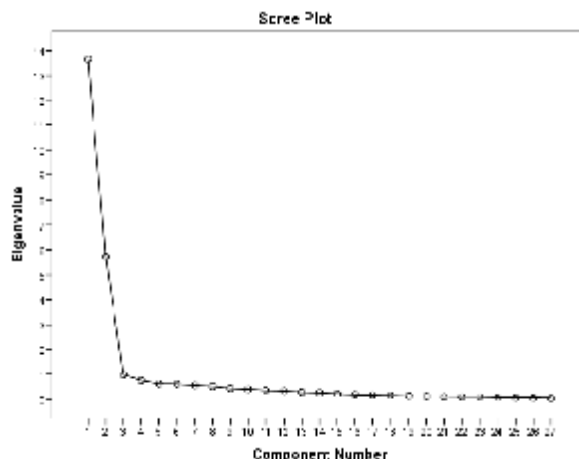
مشترک بزرگتر از 0/50 هستند. چرخش عامل‌ها به واسطه همبسته بودن نظری آنها با چرخش‌های متمایل¹ مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت نتایج چرخش ابلیمین مستقیم² به واسطه اعتبار بالاتر در استخراج عوامل همبسته (میرز، گامست و گارینو³، 2016) مورد استناد قرار گرفت. بررسی بارهای عاملی نشان دهنده آن است که تمامی عبارت‌ها دارای بار عاملی بزرگتر از 0/70 هستند. در عامل پیشایندها عبارت اول (برایم مهم است که دیگران برایم ارزش قائل شوند و مرا بپذیرند) دارای بیشترین بار عاملی (0/90) و عبارت 4 (ویژگی‌هایی دارم که می‌تواند برای دیگران مهم باشد) دارای کمترین بار عاملی (0/70). در عامل تجربه روان‌شناختی عبارت‌های 13 (احساس می‌کنم که وصله ناجوری هستم که بیهوده تقلا می‌کند) و 16 (اگر چند وقتی دوستانم را ببینم یا با آنها تلفنی صحبت نکنم، برایشان اهمیتی ندارد) به ترتیب دارای بیشترین و کمترین بار عاملی هستند (0/92) در برابر (0/77). مقایسه ساختار به دست آمده با نسخه اصلی نشان از عدم تغییر در ساختار عاملی داشت.

جدول 1. شاخص‌های توصیفی و نتایج بررسی همسانی درونی و تحلیل عاملی ابزار احساس تعلق (SOBI)

عبارت‌ها	شاخص‌های توصیفی		همبستگی		بارهای عاملی	
	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی	با نمره کل	همبستگی
a1	2/88	1/19	-0/60	-1/19	0/38	0/79
a2	2/51	1/05	-0/17	-1/17	0/41	0/65
a3	2/82	1/17	-0/42	-1/33	0/40	0/68
a4	2/54	1/02	-0/04	-1/10	0/41	0/51
a5	2/66	1/07	-0/24	-1/19	0/44	0/59
a6	2/16	1/11	0/40	-1/22	0/42	0/55
a7	2/61	1/12	-0/12	-1/36	0/47	0/69
a8	2/46	1/09	-0/11	-1/31	0/37	0/56
a9	2/57	1/26	-0/09	-1/65	0/40	0/62
p1	2/67	0/98	-0/09	-1/03	0/79	0/71
p2	2/99	1/10	-0/72	-0/85	0/64	0/74
p3	2/93	1/04	-0/60	-0/82	0/79	0/84
p4	2/69	1/14	-0/17	-1/42	0/54	0/54
p5	3/06	1/10	-0/76	-0/83	0/68	0/79
p6	2/67	1/09	-0/13	-1/29	0/82	0/74
p7	2/70	1/13	-0/14	-1/41	0/75	0/73
p8	2/95	1/07	-0/56	-1/01	0/74	0/81
p9	3/22	1/09	-1/09	-0/28	0/68	0/81
p10	2/96	1/11	-0/51	-1/19	0/86	0/83
p11	2/92	1/09	-0/57	-1/02	0/77	0/77
p12	2/85	1/13	-0/34	-1/37	0/85	0/81
p13	3/10	1/08	-0/89	-0/58	0/80	0/84
p14	2/95	1/08	-0/57	-1/02	0/81	0/81
p15	2/76	1/09	-0/19	-1/33	0/83	0/77
p16	2/63	1/12	-0/14	-1/36	0/80	0/69
p17	2/66	1/11	-0/05	-1/38	0/86	0/78
p18	2/85	1/08	-0/37	-1/18	0/79	0/74
				ارزش ویژه		5/72
				واریانس تبیین شده		21/21
						16/64
						50/51

1. Oblique Rotation
 2. Direct Oblimin
 3. Meyers, Gamst, & Guarino

a = عبارت‌های بعد پیشایندها   p = عبارت‌های بعد تجربه روان‌شناختی

شکل 1. نمودار اسکری جهت شناسایی مولفه‌ها در ابزار احساس تعلق (SOBI)

در بررسی روایی واگرا، همبستگی ابعاد ابزار احساس تعلق با نیاز به تعلق، احساس تنهایی اجتماعی و طرحواره انزوای اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت (جدول 2). نتایج نشان داد که همبستگی منفی و معناداری میان ابعاد پیشایندها و تجربه روان‌شناختی با نیاز به تعلق، احساس تنهایی اجتماعی و طرحواره انزوای اجتماعی وجود دارد ($P < 0/01$).

جدول 2. شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهشی جهت بررسی روایی واگرا

متغیرها	1	2	3	4	5	6	7	8
۱. احساس تعلق-پیشایندها	-							
۲. احساس تعلق- تجربه روان‌شناختی	0/41**	-						
۳. نیاز به تعلق	-0/43**	-0/25**	-					
۴. احساس تنهایی اجتماعی	-0/34**	-0/35**	0/26**	-				
۵. طرحواره انزوای اجتماعی	-0/49**	-0/27**	0/30**	0/54**	-			
۶. افسردگی	-0/49**	-0/44**	0/44**	0/35**	0/63**	-		
۷. فشار روانی	-0/29**	-0/24**	0/39**	0/36**	0/46**	0/57**	-	
۸. رضایت از زندگی	0/44**	0/34**	-0/32**	-0/35**	-0/33**	-0/45**	-0/46**	-
میانگین	23/01	50/94	30/26	13/68	14/03	9/65	13/41	14/88
انحراف معیار	7/99	17/23	6/69	5/63	5/69	4/89	5/21	6/80

* $P < 0/05$ ** $P < 0/01$

بررسی روایی پیش‌بین از طریق محاسبه رگرسیون چندگانه افسردگی، فشار روانی و رضایت از زندگی بر حسب ابعاد احساس تعلق صورت گرفت. در گام اول بررسی ضرایب همبستگی (جدول 2) نشان داد که میان پیشایندها و تجربه روان‌شناختی با افسردگی و فشار روانی رابطه منفی و با رضایت از زندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($P < 0/01$).

در بررسی مفروضات تحلیل رگرسیون؛ نمودار باکس نشان داد که پرت تک متغیره‌ای وجود ندارد؛ مقادیر بزرگتر از 0/001 آماره فواصل ماهالانوبیس¹ با اصلاح بر اساس درجات آزادی² (میرز و همکاران، 2016) نشان داد که پرت چندمتغیره‌ای وجود ندارد؛ بررسی نرمال بودن تک متغیره با در نظر گرفتن کجی³ ± 2 (ویتاکر و شوماخر²، 2022) و کشیدگی ± 7 (وست، فینچ و کوران³، 1995) نشان دهنده نرمال بودن تک متغیره بود؛ ضرایب آماره کالموگروف اسمیرنوف غیرمعنادار بوده ($P \geq 0/05$) و

1. Mahalanobis
2. Whittaker, & Schumacker
3. West, Finch, & Curran

نرمال بودن توزیع باقیمانده‌ها محقق شد؛ ضرایب آماره دوربین و اتسون برای مدل افسردگی، فشار روانی و رضایت از زندگی به ترتیب برابر با 1/18، 1/57 و 1/94 بوده و استقلال خطاها را مورد تأیید قرار داد. عدم همخطی میان متغیرهای پیش‌بین با آماره‌های تولرانس و VIF به ترتیب برابر با 0/83 و 1/20 بوده و عدم همخطی را نشان می‌داد. نتایج تحلیل رگرسیون، پس از تحقق مفروضات، در جدول 3 آورده شده است.

جدول 3. مدل‌های رگرسیون جهت بررسی روایی پیش‌بین

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	R	R ²	R ² _{adjusted}	F	b	S. E	β	t
افسردگی	پیشایندها	0/56	0/31	0/31	44/59**	-0/23	0/04	-0/37	-5/74**
	تجربه روان‌شناختی					-0/08	0/02	-0/29	-4/51**
فشار روانی	پیشایندها	0/32	0/10	0/09	11/03**	-0/15	0/05	-0/22	-3/02**
	تجربه روان‌شناختی					-0/05	0/02	-0/15	-2/05*
رضایت از زندگی	پیشایندها	0/48	0/23	0/22	28/91**	0/31	0/06	0/36	5/26**
	تجربه روان‌شناختی					0/08	0/03	0/20	2/87**

0/01P<** 0/05P<*

نتایج جدول 3 نشان دهنده آن است که واریانس تبیین شده در مدل‌های پیش‌بینی افسردگی، فشار روانی و رضایت از زندگی به ترتیب 31 درصد، 9 درصد و 22 درصد است. در تمامی مدل‌ها، پیشایندها دارای سهم بیشتری در پیش‌بینی متغیرهای ملاک است. ابعاد احساس تعلق پیش‌بینی کننده منفی افسردگی و فشار روانی و پیش‌بینی کننده مثبت رضایت از زندگی بودند. در بررسی روایی سازه، همبستگی ابعاد ابزار احساس تعلق (SOBI) با سن شرکت کنندگان مورد بررسی قرار گرفت. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که رابطه مثبت و معناداری میان سن و پیشایندها وجود دارد ($r=0/27$, $P<0/01$). اما رابطه تجربه روان‌شناختی با سن معنادار نبود ($P>0/05$). بررسی تفاوت‌های جنسیتی با آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره صورت گرفت. بررسی مفروضه نرمال بودن توزیع با آزمون کالموگروف اسمیرنوف ($Z=0/05$, $P>0/05$)، همگنی واریانس‌ها با آزمون لوین ($P>0/05$)، همگنی ماتریس واریانس کوواریانس با آزمون ($P>0/05$) و کرویت بارتلت برای بررسی همبستگی متغیرهای وابسته ($P<0/001$) نشان از تحقق مفروضات این آزمون آماری داشت. در نهایت نتایج تحلیل نشان دهنده آن بود که تفاوت معناداری میان دو جنس در پیشایندها ($F=0/33$, $P>0/05$) و تجربه روان‌شناختی ($F=3/25$, $P>0/05$) وجود ندارد. در نهایت وجود همبستگی مثبت و معنادار میان پیشایندها و تجربه روان‌شناختی ($r=0/41$)، ضرایب آلفای کرونباخ 0/92 و 0/94 به ترتیب برای پیشایندها و تجربه روان‌شناختی و ضرایب دو نیمه کردن اسپیرمن براون 0/90 برای پیشایندها و 0/92 برای تجربه روان‌شناختی نشان دهنده پایایی مناسب مقیاس‌های احساس تعلق داشتن بود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار احساس تعلق در دانشجویان بود. این ابزار یکی از پرکاربردترین مقیاس‌های سنجش احساس تعلق است. ارزیابی‌های مرتبط با روایی صوری، مشابه با مطالعات دیگر، حاکی از این بود که عبارتها به شکل مناسبی احساس تعلق را در دانشجویان اندازه‌گیری می‌کنند (آلن و همکاران، 2021). مطالعات موردی، تجربیات بالینی و مصاحبه با افراد بیمار و غیر بیمار در پژوهش هاگرتی و پاتوسکی (1995) نیز حاکی از مناسب بودن عبارتها به منظور سنجش احساس تعلق بود.

نتایج مرتبط با پایایی در مطالعه حاضر بیانگر همسانی درونی مطلوب عبارت‌های ابزار احساس تعلق و هر عبارت با نمره کل بود. پایایی نیز در سطح قابل قبولی قرار داشت. این یافته با نتایج سایر مطالعات (هاگرتی و پاتوسکی، 1995؛ جانسون و تیلور، 2019؛ آلن و همکاران، 2021؛ هیم-لیتوسکی و همکاران، 2023) که ضرایب پایایی و همسانی درونی بالایی را برای ابزار احساس تعلق گزارش کردند، همسویی دارد.

ارزیابی ساختار عاملی با تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که ابزار احساس تعلق از ساختاری دو عاملی برخوردار است. این یافته با نتایج مطالعه هاگرتی و پاتوسکی (1995) همسو است. آنان در پژوهش خود تحلیل عاملی اکتشافی را در گروه دانشجویان اجرا کردند. یافته‌ها مطابق با چارچوب نظری پیشنهاد شده (نظریه پیوند داشتن انسان) دو بعد مستقل از احساس تعلق را نشان داد که 36/8 درصد از واریانس را تبیین می‌کرد. همچنین، همبستگی بین دو مقیاس در گروه دانشجویی 0/45 بود. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی در پژوهش حاضر نیز دو عامل مستقل را نشان داد که در مجموع 71/72 درصد واریانس را تبیین می‌کرد. همبستگی بین دو مقیاس 0/41 بود. با این حال، در یک مطالعه در گروه سالمندان ایرانی، ساختار چهار عاملی به دست آمد. در تبیین این تفاوت، می‌توان به وابسته به بافت بودن سازه احساس تعلق اشاره کرد. بعلاوه، مطالعات نیز نشان داده است که ماهیت احساس تعلق در گروه‌های سنی مختلف، می‌تواند متفاوت باشد (اومیرا، گریفین، کیویوا، نایت و روبینسون^۱، 2017). بر این اساس، با توجه به مشابهت یافته‌های مطالعه حاضر با نتایج نسخه اصلی (هاگرتی و پاتوسکی، 1995) به نظر می‌رسد ابزار احساس تعلق در جمعیت دانشجویی دارای ساختاری دو عاملی است.

نتایج بررسی روایی واگرایی مقیاس نشان داد روابط منفی و معناداری بین ابعاد احساس تعلق با نیاز به تعلق، احساس تنهایی اجتماعی و طرحواره انزوای اجتماعی وجود دارد. این یافته با نتایج مطالعات قبلی همسو است (مک کالوم و همکاران، 2021؛ سعیدی رضوانی و همکاران، 1399). افرادی که احساس تعلق زیادی به دنیای پیرامون خود ندارند، نیاز شدیدتری به جستجوی تعلق و تجربه حس عضویت دارند. آن‌ها در چنین شرایط عمده‌تاً احساس نادیده گرفته شدن می‌کنند که این تجربه به نوبه خود می‌تواند به مشکلات خلقی متعدد از قبیل افسردگی، بی‌معنایی وجودی و انزوای اجتماعی منجر شده و حتی افراد را در معرض رفتارهای خودآسیب‌رسان قرار دهد (مک کالوم و همکاران، 2021).

بررسی روایی پیش‌بین نشان دهنده آن بود که ابعاد ابزار احساس تعلق پیش‌بینی کننده منفی افسردگی، فشار روانی و پیش‌بینی کننده مثبت رضایت از زندگی هستند. این یافته نیز با نتایج مطالعات پیشین (هو^۲ و همکاران، 2021؛ سعیدی رضوانی و همکاران، 1399) همسویی دارد. مطابق با پیوند داشتن انسان، فقدان احساس تعلق حسی از بیگانگی، طردشدگی، انزوای اجتماعی، تنهایی یا به حاشیه رانده شدن را به همراه دارد که با پیامدهای منفی کوتاه مدت و بلندمدتی از قبیل عدم رضایت‌مندی، عزت نفس پایین، افسردگی و خودکشی مرتبط است، توصیف می‌شود (هاگرتی، ویلیامز و اوئه^۳، 2005). این یافته با مفروضه‌های رویکرد تکاملی^۴ نیز مطابقت دارد. طبق این رویکرد، با توجه به اینکه حس دیده شدن برای بقای انسان اهمیت ویژه‌ای دارد، هرگونه احساس طرد شدگی درد و رنج را به همراه دارد. بنابراین انسان‌ها در برابر از دست دادن پیوندهای اجتماعی حتی در گروه‌های موقت و از لحاظ زمانی محدود، پریشانی روان‌شناختی را تجربه می‌کنند (مک دونالد^۵ و لیری، 2005).

نتایج بررسی روایی سازه نشان داد که بعد پیش‌بینندها رابطه معناداری با سن داشت. اما رابطه تجربه روان‌شناختی با سن معنادار نبود. نتایج همچنین نشان داد که تفاوت معناداری بین دو جنس در ابعاد احساس تعلق، وجود نداشت. این یافته با نتایج

1. O'Meara, Griffin, Kuvaeva, Nyunt, & Robinson
2. Hou
3. Williams, & Oe
4. Evolutionary theory
5. MacDonald

برخی مطالعات همسو (سعیدی رضوانی و همکاران، 1399) است. اما استری هورن (2018) نتایج متفاوتی را به دست آورد. وی بر این باور است که یک تبیین در خصوص عدم تفاوت معنادار بین دو جنس می‌تواند این موضوع باشد که اکثر مطالعاتی که احساس تعلق کمتر دانشجویان دختر به ویژه در رشته‌های مهندسی (کامپیوتر) و علوم پایه (فیزیک و ریاضیات) را گزارش کردند، بیشتر در کشورهای درگیر موضوع تبعیض جنسیتی انجام شده‌اند. با این حال، وجود نتایج متفاوت نشان دهنده این است که در مطالعات آینده، نقش جنسیت افراد بایستی در بافت‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد.

در مجموع نتایج این پژوهش نشان داد که ابزار احساس تعلق با 27 گویه و ساختاری دو عاملی (متشکل از دو بعد مستقل)، از ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوبی برخوردار است. بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر، استفاده از ابزار احساس تعلق در میان دانشجویان دختر و پسری که در طیف سنی 18 تا 29 سال قرار دارند، از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است. مطالعه حاضر از نظر گسترش مبانی نظری و ارائه شواهدی برای حمایت از مبانی نظری رویکرد پیوند داشتن انسان و انجام تحلیل‌های مختلف به منظور اطمینان از مطلوبیت روان‌سنجی ابزار احساس تعلق، سهم عمده‌ای در کمک به متخصصان حوزه سلامت دارد. با این حال، محدودیت‌هایی نیز در این مطالعه وجود دارد. اول اینکه مطالعه حاضر در جمعیت دانشجویی انجام شد. بنابراین در تعمیم نتایج به سایر گروه‌ها بایستی احتیاط نمود. دوم آنکه، اکثر شرکت‌کنندگان این مطالعه، دانشجویان دختر بودند که می‌تواند احتمال معرف بودن گروه نمونه را تا حدی کاهش دهد. محدودیت دیگر، به تعداد کمتر حجم نمونه مربوط می‌شود. بررسی روایی همگرا در ارتباط با سایر مقیاس‌های احساس تعلق، از قبیل احساس تعلق به دانشگاه (صمدیه و همکاران، 1400) و تعلق‌پذیری عمومی (سعیدی رضوانی و همکاران، 1399) و نیز بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی در جمعیت‌های عمومی (افراد عادی و بیماران)، گروه‌های اقلیت و دانشجویان بین‌الملل در مطالعات آتی پیشنهاد می‌گردد. بررسی تفاوت تجربه احساس تعلق بر حسب شرایط اجتماعی-اقتصادی و به تفکیک رشته گروه‌های تحصیلی در گروه‌های دانشجویی نیز می‌تواند غنی‌بخش مبانی نظری باشد.

تقدیر و تشکر

از تمامی شرکت‌کنندگان و افرادی که در اجرای این پژوهش ما را یاری نمودند، صمیمانه تقدیر و تشکر به عمل می‌آوریم.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

منابع

- تنهای رشوانلو، فرهاد؛ کارشکی، حسین و جامی، روهینا. (1400). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس نیاز به تعلق بر اساس نظریه کلاسیک آزمون و سوال-پاسخ. *رویش روان‌شناسی*، 10 (7)، 13-24.
- تنهای رشوانلو، فرهاد؛ کارشکی، حسین؛ امانی، مریم؛ اسفندیاری، سعیده و ترکمنی، مرضیه (1398). ویژگی‌های روانسنجی مقیاس فشار روانی کسلر (K6) بر اساس نظریه کلاسیک آزمون و سوال-پاسخ. *مجله علوم پزشکی رازی*، 26 (11)، 20-33.
- حسن‌زاده، پرستو؛ صفاری‌نیا، مجید؛ علیپور، احمد؛ زارع، حسین و علیزاده فرد، سوسن. (1402). ساخت آزمون نرم‌افزاری تداعی ناآشکار پیوندجویی با طبیعت و پیش‌بینی آن با دل‌بستگی مکان و هویت محیطی در دانشجویان. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، 13 (49)، 77-61.

- سعیدی رضوانی، طلیمه؛ تنهای رشوانلو، فرهاد؛ صمدیه، هادی و کارشکی، حسین. (1399). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس تعلق پذیری عمومی در دانشجویان. *پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی*، 11 (4)، 113-130.
- صمدیه، هادی؛ تنهای رشوانلو، فرهاد؛ سعیدی رضوانی، طلیمه و طالب‌زاده شوشتری، لیلا (1398). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس نزدیکی رابطه بر اساس نظریه کلاسیک و سؤال-پاسخ. *اندازه‌گیری تربیتی*، 10 (38)، 84-53.
- صمدیه، هادی؛ کارشکی، حسین؛ امین یزدی، سیدامیر و حجازی، الهه. (1400). مقیاس تعلق به دانشگاه: ویژگی‌های روان‌سنجی و تحلیل وضعیت موجود در بافت آموزش عالی. *مطالعات آموزش و یادگیری*، 12 (2)، 1-22.
- صمدیه، هادی؛ کارشکی، حسین؛ امین یزدی، سیدامیر و حجازی، الهه. (1402). پویایی‌های احساس تعلق دانشجویان به دانشگاه: یک مطالعه پدیدارشناختی. *رویش روان‌شناسی*، 12 (7)، 52-41.
- فیروزجائیان، علی‌اصغر و هاشمیان، بهزاد. (1397). تحلیل جامعه‌شناختی بیگانگی دانشگاهی: مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه مازندران. *راهبرد فرهنگ*، 11 (41)، 105-131.
- قهاری، شهربانو؛ ویسی، فاطمه؛ کاوند، حامد؛ یکه فلاح، مریم؛ زندی فر، حسین، فرخی؛ نازنین و داودی، رضا. (1399). ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه فرم کوتاه - 75 سوالی (YSQ-SF). *پرستار و پزشک در رزم*، 8 (27)، 40-31.
- محمدپور، سمانه؛ فراهانی، حجت‌اله و آزادفلاح، پرویز. (1402). تبیین رابطه صفات شخصیت و رفتارهای حفاظت از محیط زیست با نقش واسطه‌ای دلبستگی به مکان. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، 13 (51)، 32-19.
- واحدی، شهرام؛ کاظموند اصل، زهرا و چناری، سمیرا. (1402). تحلیل نیمرخ نهفته ابعاد هویتی و ارتباط آن با رضایت از زندگی دانشجویان کارشناسی. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، 13 (50)، 14-1.
- Allen, K. A., Arslan, G., Craig, H., Arefi, S., Yaghoobzadeh, A., & Sharif Nia, H. (2021). The psychometric evaluation of the sense of belonging instrument (SOBI) with Iranian older adults. *BMC geriatrics*, 21, 1-8.
- Apriceno, M., Levy, S. R., & London, B. (2020). Mentorship during college transition predicts academic self-efficacy and a sense of belonging among STEM students. *Journal of College Student Development*, 61 (5), 643-648.
- Cameron, R. B., & Rideout, C. A. (2022). 'It's been a challenge finding new ways to learn': first-year students' perceptions of adapting to learning in a university environment. *Studies in Higher Education*, 47 (3), 668-682.
- Cohen, J. (1992). Statistical power analysis. *Current directions in psychological science*, 1 (3), 98-101.
- Cwik, S., & Singh, C. (2022). Students' sense of belonging in introductory physics courses for bioscience majors predicts their grades. *Physical Review Physics Education Research*, 18 (1), 010139.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Ditommaso, E., Brannen, C., & Best, L. A. (2004). Measurement and validity characteristics of the short version of the social and emotional loneliness scale for adults. *Educational and Psychological Measurement*, 64 (1), 99-119.
- Esters, P., Godor, B. P., & Van der Hallen, R. (2023). Investigating the role of residential migration history on the relationship between attachment and sense of belonging: A SEM approach. *Journal of Community Psychology*, 51 (1), 468-485.
- Gaete, J., Montero-Marin, J., Rojas-Barahona, C. A., Olivares, E., & Araya, R. (2016). Validation of the Spanish version of the Psychological Sense of School Membership (PSSM) scale in Chilean adolescents and its association with school-related outcomes and substance use. *Frontiers in Psychology*, 7, 1901.
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, 30, 79-90.
- Gopalan, M., & Brady, S. T. (2020). College students' sense of belonging: A national perspective. *Educational Researcher*, 49 (2), 134-137.
- Gosai, S. S., Tuibeqa, A. T., & Prasad, A. (2023). Exploring the transition challenges of first-year College of Business students in Fiji. *International Journal of Educational Research*, 117, 102131.
- Hagerty, B. M., & Patusky, K. (1995). Developing a measure of sense of belonging. *Nursing Research*, 44 (1), 9-13.

- Hagerty, B. M., Lynch-Sauer, J., Patusky, K. L., & Bouwsema, M. (1993). An emerging theory of human relatedness. *Image: The Journal of Nursing Scholarship*, 25 (4) , 291-296.
- Hagerty, B. M., Williams, R. A., & Oe, H. (2002). Childhood antecedents of adult sense of belonging. *Journal of Clinical Psychology*, 58 (7) , 793-801.
- Haim-Litevsky, D., Komemi, R., & Lipskaya-Velikovsky, L. (2023). Sense of Belonging, Meaningful Daily Life Participation, and Well-Being: Integrated Investigation. *International journal of environmental research and public health*, 20 (5) , 4121.
- Hou, T., Xie, Y., Mao, X., Liu, Y., Zhang, J., Wen, J., ... & Cai, W. (2021). The mediating role of loneliness between social support and depressive symptoms among Chinese rural adolescents during COVID-19 outbreak: a comparative study between left-behind and non-left-behind students. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 740094.
- Johnson, C., & Taylor, J. (2019, October). Validity and reliability of the sense of belonging instrument with online graduate nursing students. In *2019 Eighth International Conference on Educational Innovation through technology (EITT)* (pp. 16-18). IEEE.
- Jowkar, B. (2012). Psychometric properties of the short form of the social and emotional loneliness scale for adults (SELSA-S). *International Journal of Behavioral Sciences*, 5 (4) , 311-317.
- Kakemam, E., Navvabi, E., Albelbeisi, A. H., Saeedikia, F., Rouhi, A., & Majidi, S. (2022). Psychometric properties of the Persian version of Depression Anxiety Stress Scale-21 Items (DASS-21) in a sample of health professionals: a cross-sectional study. *BMC Health Services Research*, 22 (1) , 111.
- Kelly, K. M. (1999). *Measurement and manifestation of the need to belong*. Unpublished doctoral dissertation. University of Tennessee: Knoxville, TN.
- Kessler, R. C., Andrews, G., Colpe, L. J., Hiripi, E., Mroczek, D. K., Normand, S. L., ... & Zaslavsky, A. M. (2002). Short screening scales to monitor population prevalences and trends in non-specific psychological distress. *Psychological medicine*, 32 (6) , 959-976.
- Kessler, R. C., Green, J. G., Gruber, M. J., Sampson, N. A., Bromet, E., Cuitan, M., ... & Zaslavsky, A. M. (2010). Screening for serious mental illness in the general population with the K6 screening scale: results from the WHO World Mental Health (WMH) survey initiative. *International journal of methods in psychiatric research*, 19 (S1) , 4-22.
- Knekta, E., Chatzikyriakidou, K., & McCartney, M. (2020). Evaluation of a questionnaire measuring university students' sense of belonging to and involvement in a biology department. *CBE—Life sciences education*, 19 (3) , ar27.
- Kusumawati, E. (2021). Effects of Self-Awareness and Sense of Belonging on Teachers' Professionalism. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)* , 12 (2) , 2725-2728.
- Leary, M. R., Kelly, K. M., Cottrell, C. A., & Schreindorfer, L. S. (2013). Construct validity of the need to belong scale: Mapping the nomological network. *Journal of Personality Assessment*, 95 (6) , 610-624.
- Lee, R. M., & Robbins, S. B. (1995). Measuring belongingness: The social connectedness and the social assurance scales. *Journal of Counseling Psychology*, 42 (2) , 232.
- Lovibond, P. F., & Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventory. *Behavior research and therapy*, 33 (3) , 335-343.
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S., & Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological methods*, 4 (1) , 84-99.
- MacDonald, G., & Leary, M. R. (2005). Why does social exclusion hurt? The relationship between social and physical pain. *Psychological bulletin*, 131 (2) , 202.
- Maroufizadeh, S., Ghaheri, A., Samani, R. O., & Ezabadi, Z. (2016). Psychometric properties of the satisfaction with life scale (SWLS) in Iranian infertile women. *International journal of reproductive biomedicine*, 14 (1) , 57.
- McCallum, S. M., Calear, A. L., Cherbuin, N., Farrer, L. M., Gulliver, A., Shou, Y., ... & Batterham, P. J. (2021). Associations of loneliness, belongingness and health behaviors with psychological distress and well-being during COVID-19. *Journal of Affective Disorders Reports*, 6, 100214.
- Meyers, L. S., Gamst, G., & Guarino, A. J. (2016). *Applied multivariate research: Design and interpretation*. Sage publications.
- O'Meara, K., Griffin, K. A., Kuvaeva, A., Nyunt, G., & Robinson, T. N. (2017). Sense of belonging and its contributing factors in graduate education. *International Journal of Doctoral Studies*, 12, 251-279.

- Pedler, M. L., Willis, R., & Nieuwoudt, J. E. (2022). A sense of belonging at university: Student retention, motivation and enjoyment. *Journal of Further and Higher Education*, 46 (3) , 397-408.
- Reyes, J. D., & Reyes, J. B. (2023). Effect of social support from family on an individual's loneliness when mediated by one's sense of belongingness. *International Journal of Advances in Social and Economics*, 5 (1) , 21-30.
- Samadieh, H., & Tanhaye Reshvanloo, F. (2023). The Relationship Between Sense of Belonging and Life Satisfaction Among University Students: The Mediating Role of Social Isolation and Psychological Distress. *Iranian journal of educational sociology*, 6 (3) , 11-24.
- Sangon, S. (2001). *Predictors of depression in Thai women*. University of Michigan.
- Strayhorn, T. L. (2018). *College students' sense of belonging: A key to educational success for all students*. Routledge.
- Waller, G., Meyer, C., & Ohanian, V. (2001). Psychometric properties of the long and short versions of the Young Schema Questionnaire: Core beliefs among bulimic and comparison women. *Cognitive therapy and research*, 25, 137-147.
- West, S. G., Finch, J. F., & Curran, P. J. (1995). Structural equation models with nonnormal variables: Problems and remedies. In R.H. Hoyle (Ed.) , *Structural equation modeling: Concepts, issues and ...* 56-75) , Sage.
- Whittaker, T. A., & Schumacker, R. E. (2022). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Routledge.
- Yang, X., Hsu, H. Y., Bautista, G., & Li, Y. (2023, June). A Systematic Review of Instruments Measuring College Students' Sense of Belonging. In *2023 ASEE Annual Conference & Exposition*.